

Een eigen R.K. kerk te Haarzuilens

door

Dr D.W. Gravendeel

slot

Fondsvorming

Wat de „fundraising” betreft, had men zich tot dat moment tot het kleinere werk beperkt. Op 15 mei 1935 werd de eerste opbrengst van de spaarbusjes, ten bedrage van f 129,70, solide belegd bij de Coöperatieve Boerenleenbank. Verder waren er eigenlijk alleen maar toezeggingen verzameld. Nu het ernst werd moest men zich bezinnen op ruimere bronnen van inkomsten.

Men besloot daartoe gebruik te maken van de oude gewoonte van het houden van „kerkschappen”. Vroeg in het voorjaar werden lammeren gekocht en deze werden het jaar door geweid. In het najaar werden de schapen verkocht en de winst kwam in het fonds.

Veehouders, die bereid waren schapen te weiden ten behoeve van de op te richten parochie, waren: G. van den Bosch, E.W. van den Bosch, A.L. Broekhuijse, L.C. Broekhuijse, E.L. van Dijk, J. de Goeij, P.A. Jansen, J.H. Kemp, W. Knippers, Gebr. Kok, J.S. Kooijman, C.P. van der Meer, Gebr. Oostrom, H.J. van Rooijen, A.J. van Rossum, C.A. van Rossum, C. van Schaik, J.W. Spliet, A.S. Verdam, J.A. Verdam, A. Verhoef, G.J. Verhoef, L.H. Verhoef, M.J. Verhoef, A.J. Versteeg, M.C. Versteeg, Wed. M.A. Versteeg, Gebr. Vulto, P. van Zijl.

De mogelijkheid bestond een bijdrage te leveren in de onkosten van de aankoop van de lammeren. Daarvan maakten gebruik: N.J. van den Berg, J.W. van Dommelen, Th. van Dommelen, C.C. Dijkers, H.G. Dijkers, C. van Eijk, W.A. Geelen, H. de Greef, Th.C. van Leeuwen, H.A. Miltenburg, W.Th. Rijntjes, J.G. Versteeg, L. Hoogstraten.

Ook kon men een gedeelte van het weigeld voor zijn rekening nemen. Dat deden: J.A. Broekhuijse, C.J. van Rossum, A. Verhoef, G.J. Verhoef, M.J. Verhoef.

De eerste aankoop vond plaats in het voorjaar van 1935. M.C. Versteeg leverde toen 37 lammeren à f 7,- per stuk.

Koren op de molen van de commissie en haar achterban was een artikel in de Utrechtse Courant van 4 mei 1935, getiteld Godsdienstig Leven. De schrijver, A. van Wijnbergen, stelde zich de vraag: Zijn alle maatregelen genomen, die het onzen kinderen op onze lagere en middelbare scholen mogelijk maken het H. Misoffer bij te wonen en te communiceren??

Had de commissie niet zelf in haar eerste adres aan de

aartsbisschop erop gewezen dat de Haarzuilense schoolkinderen niet elke morgen naar de H. Mis konden en had de vicaris-generaal niet in een later gesprek verklaard dat het zielenheil vanzelfsprekend voor alles ging?

De kanselbrief

En toen was daar de brief van de aartsbisschop *Aan de geloovigen van de parochie Vleuten*; gedateerd 19 juli 1935:

Met leedwezen hebben wij vernomen, dat ook na de afwijzende beschikking inzake den bouw eener kerk te Haarzuilens de gemoederen nog in beroering worden gehouden door het destijds opgerichte comité van actie uit de katholieken van Haarzuilens.

Bedoeld comité werd indertijd opgericht, om door samenwerking van meerderen des te eerder en des te zekerder het doel te bereiken, dat men zich voor oogen had gesteld, nl. een eigen kerk in Haarzuilens.

De ijver en volharding, die men getoond heeft bij het nastreven van dit doel, verdiende niets dan lof.

Echter is de beslissing van het kerkelijk gezag een andere geweest dat men zich had voorgesteld en Wij kunnen het Ons goed indenken, dat zulks vooral na zooveel moeite en arbeid zeer pijnlijk moet geweest zijn. Zelfs kunnen Wij het billijken dat men nogmaals een poging deed, om te voorkomen dat alle inspanning te vergeefs zou zijn.

Maar nadat eenmaal de beslissing definitief was geworden, hadden Wij toch ongetwijfeld mogen verwachten, dat allen zich zouden neerleggen bij deze beslissing, al was het dan ook met eenige moeite, en dat bijgevolg het comité van actie, als geen reden van bestaan meer hebbende, zou zijn opgeheven.

Echter is zulks blijkbaar niet het geval, hetgeen Wij ten zeerste betreuen.

Immers in het bewustzijn van Onze verantwoordelijkheid tegenover God, aan Wien Wij eenmaal rekenschap zullen moeten afleggen (wie weet, hoe spoedig reeds!), hebben Wij gemeend niet te moeten medewerken aan de totstandkoming van een eigen kerk te Haarzuilens, aangezien Wij van oordeel waren, dat zulks niet in het belang was van de parochie Vleuten.

Welnu, waar de Bisschoppen door den H. Geest geroepen zijn de Kerk Gods te besturen en Wij door den H. Stoel geplaatst zijn onder de Bestuurders van Gods Kerk, daar rust op Ons de

gewetensplicht die beslissingen te nemen, waardoor naar Ons gevoelen het best de geestelijke belangen van alle aan Onze zorgen toevertrouwde geloovigen worden behartigd.

Maar dan rust ook op degenen over wie Wij zijn gesteld, de plicht van onderwerping en gehoorzaamheid aan de eenmaal gevallen eindbeslissingen. Immers wanneer Christus Zijn Kerk zoo heeft ingericht dat sommigen in overheid zijn gesteld en anderen onderdanen zijn, dan is het tegen den wil van Jezus Christus zelf, indien de onderdanen de bepalingen en besluiten der overheid zouden weerstreven.

Wij vertrouwen dan ook dat van nu af allen zonder uitzondering zich zullen neerleggen bij de genomen beslissing en dat geen uwer in het vervolg nog zijn steun zal geven aan een actie, die, hoe goed misschien bedoeld, in strijd is met de uiteindelijke beslissing Uwer kerkelijke overheid en dientengevolge onvereinigbaar met de aan het kerkelijk gezag verschuldigde gehoorzaamheid.

En zal dit Ons schrijven op den eerstvolgenden Zondag na dagteekening dezes in de parochiekerk van Vleuten onder alle vastgestelde diensten van den preekstoel worden voorgelezen.

De geest van verzet was niet gebroken. Het comité besloot de actie onverminderd voort te zetten en door middel van een enquête onder alle katholieken boven de 18 jaar na te gaan of zij daar vóór of tegen waren. Op de vergadering van 6 augustus 1935 bestudeerde men de uitslag van het onderzoek. Er waren 271 formulieren uitgegeven en die waren ook alle terugontvangen. Vóór stemden 201 katholieken, tegen 29, terwijl 41 zich van stemming hadden onthouden.

VERKLARING

..... wonende te
Haarzuilens, verklaart zich ^{voor *)} _{tegen *)} het doorgaan met de actie, gevoerd door het comité voor het verkrijgen van een eigen kerk te Haarzuilens.

HAARZUILENS, Augustus 1935.

*) Doorhalen wat men niet wenscht.

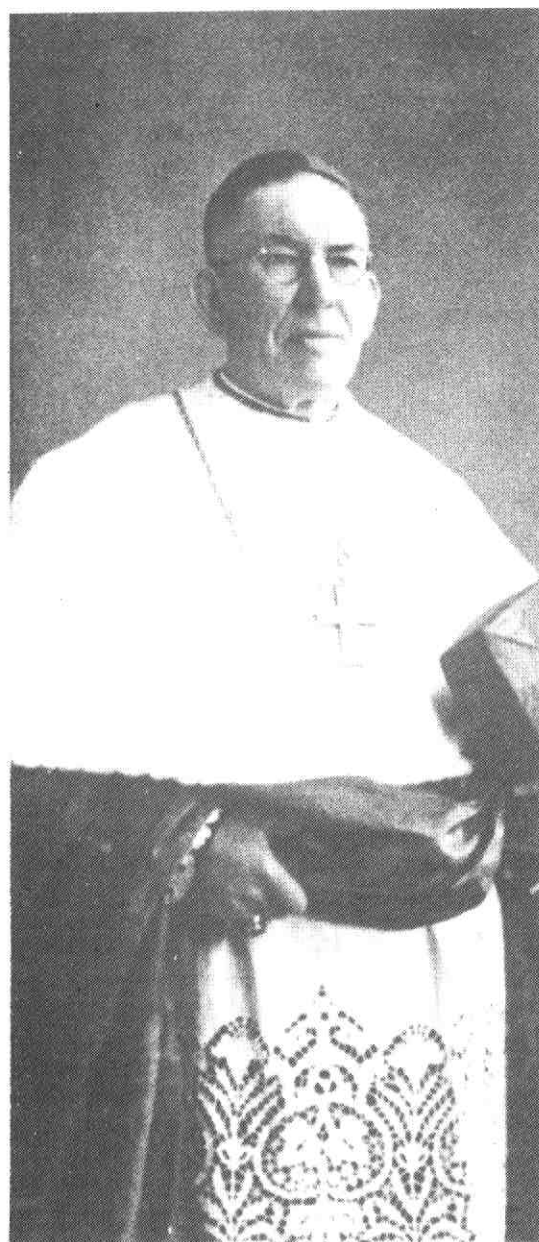
De stemkaart van augustus 1935

Gesterkt besloot men aan de aartsbisschop en de pastoor exemplaren te sturen van de uitgegane circulaire en de stemkaart, alsmede de uitslag van de stemming. Het comité van actie zou voortaan gaan heten „comité uit de katholieken van Haarzuilens ter verkrijging van een eigen kerk”.

De afloop

Toch verwaterde de zaak snel. In 1936 werd slechts tweemaal vergaderd, in 1937 éénmaal. Voorzitter de Greef en secretaris Versteeg trachtten hun mede-comitéleden tot wat meer activiteit aan te sporen. Zij meldden dat er inmiddels ca f 1.000,- in kas was en dat hen van verschillende zijden was aangeraden bij den nieuwen bisschop nog eens een kans te wagen om over onze zaak te schrijven of te gaan spreken. Monseigneur De Jong schijnt een geheel ander kerkvorst te zijn dan zijn voorganger Jansen.

De vergadering van 28 januari 1938 (de enige in dat jaar)

Aartsbisschop J. de Jong

besloot inderdaad tot het schrijven van een brief aan aartsbisschop de Jong. Vanzelfsprekend werd daarop nooit antwoord ontvangen. Men ging accoord met een voorstel van H. de Greef om aan H.G. Dijkers te vragen of hij lid van de commissie wilde worden en men stelde een circulaire aan de katholieken van Haarzuilens op, waarin de stand van zaken werd uiteengezet.

De laatste vergadering vóór de oorlog was op 17 mei 1939 in de raadzaal te Haarzuilens en uit de notulen daarvan blijkt eigenlijk nog niets van een op handen zijnde stopzetting van de activiteiten. Vermoedelijk echter hebben de oorlogsjaren de gemoederen gesust en kwam men na die tijd al snel tot de conclusie dat de „Commissie uit de Katholieken van Haarzuilens ter verkrijging van een eigen Kerk” geen reden van bestaan meer had.

Op 5 februari 1947 vergaderde het „voormalig” comité in het café van de weduwe M.A. Versteeg. Van die vergadering zijn geen notulen bewaard, maar men besloot kennelijk het gespaarde geld terug te betalen aan degenen die het in de loop der jaren hadden bijeengebracht. Dat laatste

geschiedde in de maand april aan 78 mensen; de bedragen varieerden van f 0,50 tot f 70,75. Er was inderdaad zeer nauwkeurig boekgehouden.

Het boekje van de Boerenleenbank vermeldde een saldo van f. 1.888,35 en dat was 40 jaar geleden nog een heel bedrag. Omdat echter de maatregelen in het kader van de naoorlogse geldzuivering van kracht waren, was een gedeelte van het geld, te weten f 364,75, geblokkeerd.

Men verdeelde f 1.498,-. Wat er overbleef, zou worden gevoegd bij het geblokkeerde bedrag, hetwelk na het eventueel vrijkomen voor een of ander doel bestemd zou worden".

Nieuw vuur

Meuffrouw A. de Greef

Begin februari 1953 vergaderde het schoolbestuur te Haarzuilens. Het was, om precies te zijn, op de avond van de grote watersnoodramp. Men was zeer onder de indruk van het natuurgeweld en in die gemoedstoestand kwam als het ware vanzelf de vraag weer op of het nu toch echt niet mogelijk zou zijn zo niet alle, dan toch enkele godsdienstplichten te vervullen binnen de veilige beslotenheid van het eigen dorp. Een gerede aanleiding daartoe was ook dat in de kerken op 3 februari de zogenaamde Blasiuszegen zou worden gegeven.

Pastoor Beutener was nu niet direct enthousiast, maar kapelaan Hesselink voelde er wel wat voor.

Echt goed op gang kwam de zaak toch niet en er vormde zich na enkele jaren een nieuw comité. Dat werd gevormd door J. Versteeg, voorzitter, A. IJst, secretaris, meuffrouw A. de Greef, W. A. G. Witmer, C. van Zijl en L. Broekhuijse. Men schreef op 6 maart 1962 weer een brief naar de bisschop. Dat was nu Bernardus Johannes Alfrink. Helaas heb ik deze brief niet kunnen achterhalen.

De commissie verzekerde zich van een adviseur van buiten de eigen parochie. Dat was Dr P. de Bruin, pastoor te Kockengen. Van deze adviseur kreeg IJst in januari 1963

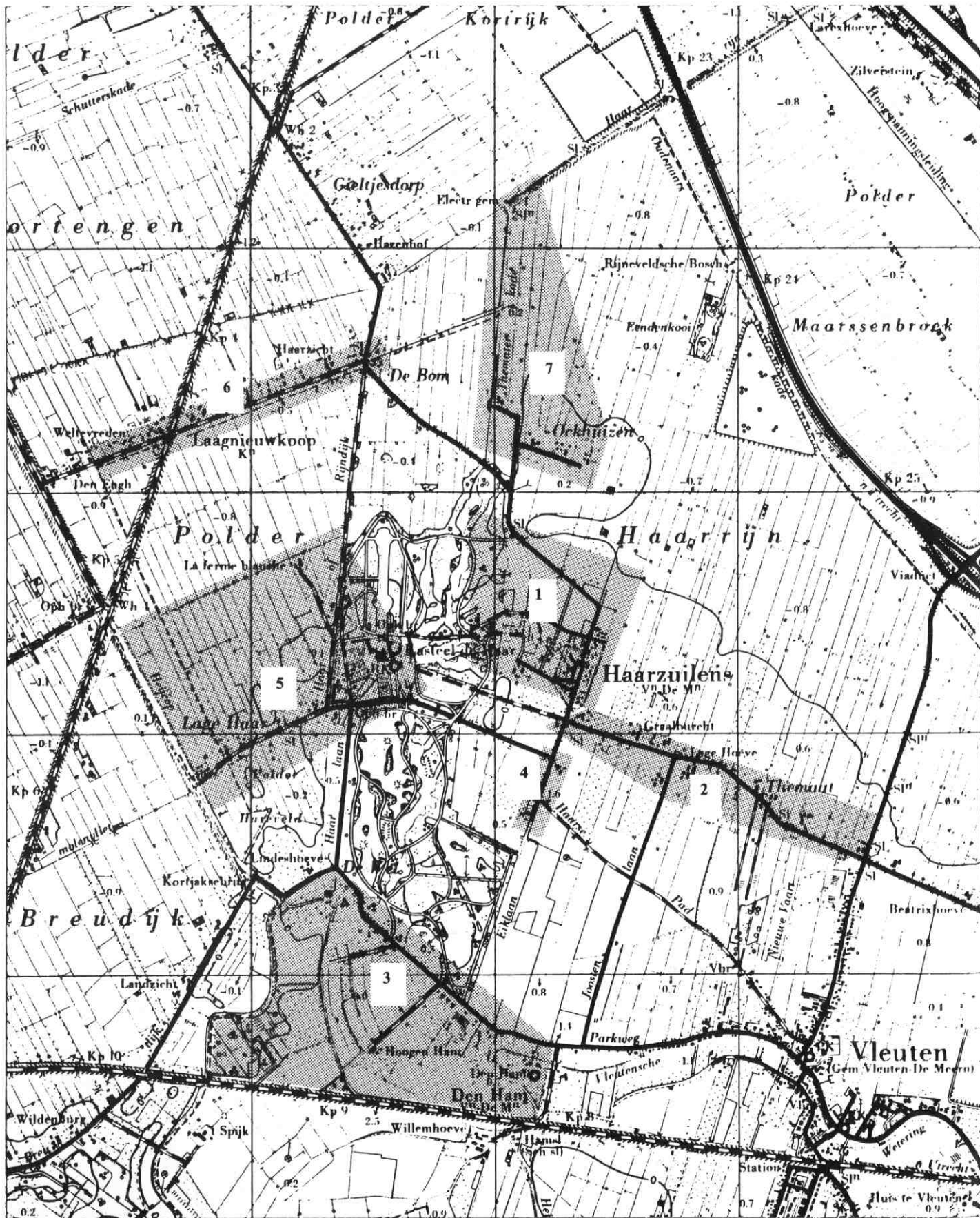
L. Broekhuijse

bericht dat hij op een bijeenkomst met de bisschop de kerk te Haarzuilens ter sprake had gebracht, maar daarop geen reactie had gehad.

In februari kwam er bij de secretaris een brief binnen, gedateerd 19 februari 1963, van Dr J. C. J. M. Poell, de algemeen-econoom van het Aartsbisdom Utrecht:

W.A.G. Witmer

In de jaren zestig maakte het comité, op verzoek van Dr J.C.J.M. Poell, een kaart waarop de spreiding van de gelovigen stond aangegeven. In het totaal ging het om 724 katholieken, die konden worden verdeeld in een aantal groepen:

1 Dorp	414		
2 Thematerweg	92	4 Eikslaan	21
3 Parkweg	59	5 Lage Haar	94
		6 Laagnieuwkoop	21
		7 Ockhuizen	23

Door deze moge ik U, als secretaris ad hoc, namens Zijne Eminentie de Aartsbisschop antwoorden op het schrijven van 6 maart 1962 over de zielzorgbelangen van de in- en omwoners van Haarzuilens.

De minder gunstige situatie voor uw kleine gemeenschap had en heeft de volle aandacht en belangstelling van Zijne Eminentie en wordt ook door anderen met aandacht gevolgd en bestudeerd.

De Aartsbisschop acht thans de tijd nog niet rijp om een beslissing te nemen, noch ook om enige toezegging te doen.

Is er, binnenkort of op den duur, een uitbreiding in of bij Haarzuilens te verwachten? En kunt U misschien — deze vraag van mij-persoonlijk moge geen verwachtingen wekken — op een niet al te kleine Schets(kaart)-op-schaal aangeven waar de katholieken wonen en hoeveel zielen dit telkens zijn?

Het spijt me U geen beter bericht te kunnen geven.

De bisschop had dus weer ruim de tijd genomen. Nu was dat niet zo verwonderlijk. Hij had het druk met het Tweede Vaticaans Concilie (1962 - 1965), waarna hem nog meer werk wachtte voor het daaropvolgende Pastoraal Concilie (1966 - 1970). Hij antwoordde ook niet zelf, maar liet het zijn secretaris doen.

Het antwoord was in feite net zo negatief als dat van bisschop Jansen in 1934, maar de toon was aanmerkelijk milder. Zelfs voegde Poell, persoonlijk en geheel vrijblijvend, nog een soort „ontsnappingsclausule” in door te informeren naar een in de toekomst te verwachten dorpsuitbereiding

Een goede zet deed hij door om een kaart te vragen, waarop aangegeven moest worden waar de katholieken woonden en hoeveel zielen dit telkens waren. Die kaart werd inderdaad gemaakt, maar ik weet niet of zij de bisschop ooit bereikte. Een exemplaar ervan bevindt zich in het door ons ontvangen dossier.

De eigen kerk bleef een droombeeld. Maar toch was er het een en ander veranderd. De lokale kerkelijke overheid was makkelijker geworden en ook zelfstandiger. Bovendien nam het aandeel van de leek in „zijn” kerkelijke organisatie steeds toe. Toen in februari 1965 de nieuwe kleuterschool Het Kleuterparadijs in gebruik werd genomen beschikte Haarzuilens over een ruimte die gemakkelijk geschikt was te maken voor kerkelijke activiteiten.

Overigens moet uitdrukkelijk worden vastgesteld dat de daar ontwikkelde activiteiten, strikt genomen, uitsluitend voor de schoolkinderen bedoeld waren. De eigen-kerk-gedachte had er nauwelijks mee te maken en ook het bovengenoemde comité had er geen bemoeienis mee.

De zogenaamde „schoolmissen” in de kerk te Vleuten werden door de Haarse kinderen slecht bezocht. Daarom werd besloten die voortaan ook in de school te Haarzuilens op te dragen, de ene week voor de klassen 1 t/m 3 en de andere week voor de klassen 4 t/m 6. Daarbij waren ook andere dorpsgenoten welkom als de kerkgang naar Vleuten voor hen te bezwaarlijk was. Meermalen vierde men het feest van de eerste H. Communie, het zogenaamd klein-aannemen. Zelfs vond er driemaal een doopplechtigheid plaats, de eerste keer op 24 maart 1968. De dopeling heette Margaretha Cecilia Julia van Zuijlen.

Deze activiteiten, die een einde namen rond 1975, hadden geen verdere strekking dan „het brengen van de kerk onder de mensen, in casu de schoolkinderen”.

De doop van Margaretha Cecilia Julia van Zuijlen in het Kleuterkaasteel te Haarzuilens op 24 maart 1968. Zij is een dochter van Adrianus Johannes van Zuijlen en Maria Hendrina Veldkamp en zij wordt ten doop gehouden door haar tante Truus Veldkamp. Links op de achtergrond de heer en mevrouw Witmer en juffrouw Bouman, de kleuterleidster.

Liquidatie van het fonds

Zoals ik eerder vertelde, was er in 1947, na de terugbetaling van het gespaarde geld, nog iets op het spaarbankboekje blijven staan (i.c. f 390,35 voor de goede rekenaars), waarvan het grootste deel was geblokkeerd. Van een deel van het geld liet men later een klok aanbrengen in de gevel van 't Wapen van Haarzuilens. Die klok heeft — o ironie — nooit goed willen lopen. Wat er nog overbleef werd in 1972 overhandigd aan het schoolhoofd L.A. Verleun, om er na de verbouwing van zijn school iets voor de kinderen mee te doen.

Bronnen

Dossier „Commissie Eigen Kerk”, in het bezit van de Historische Vereniging Vleuten-De Meern-Haarzuilens
 Archief Aartsbisdom Utrecht
 Mededelingen van de heren L.A. Verleun te Vleuten, W.A.G. Witmer te De Meern en A.J. van Zuijlen te Haarzuilens.